

L. Uytterschaut

De jaarrekening: de Belgische t.o.v. de Nederlandse officiële versie

1. Inleiding

Het zou prematuur en vermetel zijn nu reeds een antwoord te formuleren op de vraag of een aangepast opvolgen van de 4de EG-Richtlijn in de nationale wetgevingen de 'Aussagefähigkeit' van de jaarrekening in voldoende mate zal aanscherpen. Het lijkt ons echter wel intrigant om na te gaan hoe vergelijkenderwijs de wetgever in België en Nederland vooralsnog diezelfde 4de EG-Richtlijn in hun respectieve officiële regelgeving hebben vertaald.

De bedoeling van deze bijdrage is concreet de meest relevante verschilpunten tussen beide nationale regelgevingen aan te duiden, daarbij steeds vertrekkende van de Belgische situatie en m.a.w. de Nederlandse positie als bekend gegeven aangenomen zijnde.

Vooreerst wordt stilgestaan bij enkele verschilpunten van algemene aard. Daarna wordt overgestapt op de 'afwijkende' visies met betrekking tot een aantal posten uit de balans, de winst- en verliesrekening en de Toelichting. Telkens is de zgn. grootonderneming voor ogen genomen.

In de getroffen vergelijking zit wel een onevenwicht aan de uitgangsbasis. Voor Nederland wordt immers uitgegaan van de aanpassingswet van juni 1983; de inspiratiebron is het geschrift van Prof. J. Klaassen¹. Wat België betreft zijn er de uitvoeringsbesluiten, met name het KB van resp. 8.10.1976 en 12.9.1983².

2. Algemene verschilpunten

Met de Wet op de Jaarrekening (8.9.1970) lag inzake officiële voorschriften met betrekking tot de jaarrekening Nederland voor op België. Het Belgische art. 77 uit de vennootschappenwet deed de inrichting van de jaarrekening inmiddels nog af op de volgende quasi anekdotische wijze:

'De beheerders maken de balans en de winst- en verliesrekening op waarvan de nodige amortisatiën moeten aangebracht worden. De balans vermeldt afzonderlijk het aan de omloop onttrokken actief, het tegelde te maken actief en, voor het passief, de schulden van de vennootschap jegens haarzelve, de obligatiën, de schulden met hypotheek of pand en de schulden zonder zakelijke waarborg'.

Eerlijkheidshalve dient hieraan toegevoegd te worden dat vooral de Belgische grootonderneming haar gepubliceerde jaarrekening niet zo minimalis-

tisch opvatte. Eensdeels was dit te wijten aan de gezaghebbende invloed van de Bankcommissie die op het stuk van de informatieplicht bij openbare uitgifte van effecten bepaalde gedragslijnen oplegde. Prof. E. Wymeersch gaat zelfs zo ver te beweren dat 'ten tijde van de verwarring op het boekhoudkundig vlak' (bedoeld is de periode vóór 1975), de Bankcommissie met haar algemene adviesactie dikwijls een duurzame verbetering bracht in het 'rekeningwezen'³. Anderdeels gold met het KB van 10.11.1967 voor de holdingmaatschappijen (portefeuillemaatschappijen) de verplichting om hun jaarinformatie aan de voornoemde Commissie voor te leggen, die desgevallend kritiek kon uitoefenen.

In het midden van de zeventiger jaren kwamen de grote veranderingen, meer bepaald de wet van 17.7.1975 met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen en o.m. het KB van 8.10.1976 met betrekking tot de jaarrekening van de onderneming. Met eerstgenoemde wet verkreeg België 'plots' een *boekhoudwet* die zich als het ware naast de vennootschappenwet plaatste. Laatstgenoemde wetgeving, waarin de algemene voorschriften omtrent de jaarrekening uiteindelijk dienen opgenomen te worden, is reeds vanaf 1951 voor hervorming ter discussie gesteld. Midden 1984 schrijft K. Van Hulle dat de wetgevende Kamer het basisstuk betreffende deze hervorming - het geamendeerde wetsontwerp no. 210/9 (Kamerstuk dd. 9.11.1982) - 'zeer snel zal goedkeuren'⁴.

Tussen haakjes, in diezelfde hervormde vennootschappenwet zullen tevens de bepalingen van de 2de EG-Richtlijn (13.12.1976) ondergebracht zijn; . . . van laattijdigheid gesproken. Het is evenwel zo dat met ingang van het KB van 12.9.1983 tot wijziging van het voornoemde KB van 8.10.1976 - verder het wijzigingsbesluit van 1983 genoemd - toch maar geanticipeerd werd op de aanpassingen in de vennootschappenwet, die vooralsnog (augustus 1984) het Staatsblad niet haalden.

Het KB van 1976 stond reeds in het teken van wat in 1978 de 4de EG-Richtlijn zou worden. Bovendien werd, in tegenstelling tot Nederland, van meetaf aan een *uniform opgelegd jaarrekeningenschema* voorzien. Het wijzigingsbesluit van september 1983 werd nog sterker op de 4de EG-Richtlijn afgestemd én . . . vernederlandst⁵; hoewel, het Verslag aan de Koning (V.a.d.K.) dat het KB vergezelt sussend spreekt dat het enkel gaat om aanpassingen van technische aard, aangezien het 'boekhoudrecht' reeds ruimschoots aan de vereisten van de Vierde Richtlijn beantwoordt.

Een belangrijk novum moet hier nog gesignaleerd worden, nl. de zgn. *publiciteitswet* van 24.3.1978. Traditioneel werd de jaarrekening van de kapitaalvennootschap gepubliceerd in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad. De jaarrekening wordt voortaan neergelegd op de griffie van de Rechtbank van Koophandel en enkel het feit van die neerlegging wordt nog vermeld in de genoemde Bijlagen. De griffie zendt een afschrift van de documenten naar de Nationale Bank van België waar een zgn. Balanscentrale 'aan een ieder die daarom vraagt' kopies van jaarrekeningen oplevert.

Afwijkend van de Nederlandse visie is de uitdrukkelijke bepaling dat de balans en de resultatenrekening (winst- en verliesrekening) 'zonder toevoeging of weglating' zal voortvloeien uit de opgemaakte 'balans van de desbetreffende rekeningen' (van het rekeningenstelsel; eveneens genormaliseerd door het KB van 7.3.1978, gewijzigd door een ad hoc-KB van 12.9.1983). De binding *recta lignea* met de interne boekhouding betekent o.a. dat met alle gebeurtenissen na balansdatum en vóór de goedkeuring door het beheersorgaan van de onderneming moet worden rekening gehouden en dus niet alleen met deze onontbeerlijk voor een 'getrouw' beeld.

Bovendien moet afgerekend zijn met de fiscale interferenties op datzelfde getrouwe beeld. Hiervoor had de Belgische wetgever een handigheid bedacht die kortweg met het principe van de *fiscale neutraliteit* kan aangeduid worden. In dat verband stelde de Memorie van Toelichting op de algemene boekhoudwet van 17.7.1975: 'De regering . . . verklaart dat ze de effectieve draagwijdte van de fiscale wetgeving niet onrechtstreeks wil wijzigen via de bepalingen die zouden dienen getroffen te worden (o.a. met de bepalingen van het KB van 8.10.1976, *n.ud.a.*); dat ze op deze fiscale neutraliteit zou toezien . . . '.

Het is bijgevolg perfect mogelijk, overeenkomstig de fiscale bepalingen terzake, een versneld afschrijvingsplan toe te passen, wat een zgn. aanvullende afschrijving oplevert. Met het KB van 12.9.1983 werd er evenwel aan toegevoegd dat de meer dan economisch verantwoorde afschrijving in de Toelichting zal worden gemeld, alsmede de invloed ervan aangegeven op het bedrag van de afschrijvingen in de resultatenrekening. Zoals bekend wordt in Nederland zonder meer gesteld dat wordt afgeschreven volgens het stelsel dat op de verwachte toekomstige gebruiksduur is afgestemd (art. 386, punt 4).

In samenhang met de hiervoor vermelde afwijking voorziet de Belgische wetgever ook uitdrukkelijk dat *de balans 'na toewijzing'* wordt opgesteld, d.w.z. rekening houdend met de beslissingen betreffende de besteding van het saldo van de resultatenrekening en van het overgedragen resultaat. Dit geeft dan het materiële effect dat een aparte balanspost, Resultaat van het boekjaar, ontbreekt en dat de resultaatverwerking onmiddellijk volgt op de resultatenrekening en niet, zoals in Nederland, als een categorie 'Overige gegevens' (art. 392, c) opgevat wordt.

Tenslotte nog een opvallende zaak, waar schijnbaar noch in Nederland, noch in België zwaar aan getild wordt. Zegt de Belgische wetgever met het wijzigingsbesluit van 1983, daarin de 4de EG-Richtlijn (art. 2, punt 3) letterlijk opvolgend: 'De jaarrekening moet een getrouw beeld geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de onderneming'⁶. Voor België was het nieuwe in de bepaling, behalve de notie van het 'getrouwe beeld', tevens de toevoeging van de notie: *financiële positie*.

In Nederland wordt een zodanig inzicht vereist dat een verantwoord oordeel kan gevormd worden omtrent het vermogen en het resultaat. De notie financiële positie komt slechts in secundaire zin en dan onrechtstreeks ter sprake, aangezien een oordeel nog moet kunnen gegeven worden ' . . . voor zover de aard van een jaarrekening dat toelaat, omtrent de solvabiliteit en

de liquiditeit van de rechtspersoon' (art. 362, punt 1). De openstaande vraag is dan maar telkens weer: hoe zit het met de verhouding financiële positie t.o.v. vermogen en resultaat?

3. De balans

Wanneer de hoofdingelingen van de officiële balansschema's van beide landen naast elkaar gelegd worden, dan zijn er op het eerste gezicht geen ophefmakende afwijkingen te melden⁷. Alleen in Nederland kan de balans in verticale vorm opgesteld worden, in België niet.

Bij nader toekijken merkt men dat België wel een aparte visie heeft op de *immateriële vaste activa*. Uit laatstgenoemde worden de zgn. oprichtingskosten gelicht en afzonderlijk opgevoerd. Onder *oprichtingskosten* worden in het bijzonder begrepen de kosten van oprichting en kapitaalverhoging, de kosten bij uitgifte van leningen, het disagio, de zgn. intercalaire interesten betreffende niet-bedrijfsklare vaste activa en de *herstructureringskosten*.

Vooralsintoen laatstgenoemde kosten, vóór het wijzigingsbesluit van 1983 onder de eigenlijke immateriële activa ondergebracht, is heel wat te doen geweest. Met name de Raad van State vond, o.i. terecht, het activeren van dergelijke kosten bedenkelijk, gezien enerzijds het 'precaire karakter van vele herstructureringsplannen' en anderzijds de vaststelling dat een gelijkwaardige activeringsmogelijkheid niet uitdrukkelijk in de 4de EG-Richtlijn is opgenomen. Als compromis kwam dan uit de bus dat de oprichtingskosten én in de balans, én in de resultatenrekening moesten opgenomen worden en bovendien in de Toelichting vermeld en verantwoord. Let wel, telkens gaat het om kosten verband houdende met een ingrijpende wijziging in de structuur of de organisatie van de onderneming waarvan moet aangenomen worden dat ze een gunstige en duurzame invloed zullen hebben op de rendabiliteit van de onderneming. Zulks betekent meteen dat de kwalificatie van fictieve activa niet meer toe te zeggen is aan de betrokken hoofdrubriek. De oprichtingskosten worden voorts aan de regel van een jaarlijkse afschrijving van tenminste 20% onderworpen⁸.

Zoals in Nederland komen onder de immateriële vaste activa de *Kosten voor onderzoek en ontwikkeling* en de *Goodwill* voor. Met het wijzigingsbesluit van 1983 werden deze posten eveneens aan het afschrijvingsregime onderworpen zoals voorzien door de 4de EG-Richtlijn. Het particuliere is nu wel dat, krachtens het art. 77bis van de nog te publiceren vennootschappenwet (cfr. supra), de oprichtingskosten én de onderzoeks- en ontwikkelingskosten wél en de goodwill niet in aanmerking komen voor de vaststelling van de voor uitkering vatbare winst⁹. De mogelijkheid om immateriële vaste activa te herwaarderen, voorzien in het KB van 1976, werd met het recente wijzigingsbesluit gewoon geschrapt.

Na heel wat getouwtrek rond het tijdstip en de wijze waarop de *financiële leasing* en aanverwanten in de balans moeten verwerkt worden¹⁰, is de zaak

nu enigszins opgeklaard. In de balansrubriek, Terreinen en Gebouwen, worden in de toekomst ook andere zakelijke rechten op onroerende goederen dan het eigendomsrecht opgenomen, wanneer de aanschaffingswaarde ervan bij hun verwerving werden betaald. De rubriek, Leasing en soortgelijke rechten, wordt voorts beperkt tot die overeenkomsten waaruit blijkt dat zij in hoofde van de leasingnemer tot een duurzame bestemming van activa voor de bedrijfsuitoefening zullen leiden, en in hoofde van de leasinggever tot het afsluiten van een kredietverrichting.

Naar laatstgenoemde rubriek kunnen thans ook een wel bijzondere vorm van 'kredietverrichting' verwezen worden, nl. activa verworven tegen betaling van een *lijfrente*. We stellen ons vragen met betrekking tot de opportuniteit van een regelgeving omtrent financieringscontracten die 'op het lijf' geschreven worden en in eerste instantie dus niet op het 'objectief lijfelijke' van het betreffende bestanddeel¹¹.

De in Nederland in de praktijk niet voorkomende term¹², *financiële vaste activa*, kwam reeds voor in het officiële Belgische balansschema gevoegd bij het KB van 1976.

In België gelden twee criteria om het wettelijk vermoeden van *deelneming* uit te spreken, nl. - het bezit van 'maatschappelijke rechten' die 10% vertegenwoordigen van het kapitaal van een vennootschap; - de bedoeling van het scheppen van een duurzame band met de vennootschap waarin deelgenomen wordt. De voorwaarde dat de deelneming bovendien ten dienste moet zijn van de eigen werkzaamheid van de rechtspersoon is onbestaande. Dit verklaart wellicht gedeeltelijk dat in België de deelneming exclusief als een zelfstandige vruchtdrager opgevat is; met als consequentie dat handelsvorderingen en -schulden enerzijds en baten en lasten met betrekking tot groepsondernemingen anderzijds niet apart moeten vermeld worden.

Merkwaardig is dat de hoofdrubriek, Financiële vaste activa, in het wijzigingsbesluit van 1983 ongemoeid is gelaten. Wel is het zo dat thans omstandig cijfermateriaal moet opgegeven worden in de Toelichting. Dit geldt met name vooral voor de zgn. verbonden ondernemingen (kapitaaldeelname van 50% en meer). Met uitzondering van de meldingsplicht voor wat de meer- of minderwaarde betreft, verwezenlijkt bij de realisatie van vaste activa, is de betrokken informatie evenwel eenzijdig gericht op de financiële aard van de betrekkingen tussen de betreffende ondernemingen.

Bovendien zijn de financiële vaste activa aan de *aanschaffingswaarde* te waarderen. Mede in acht genomen het algemeen gehuldigde voorzichtigheidsbeginsel heeft, ten gevolge van deze waarderingswijze, de Bankcommissie de alarmbel geluid. Met betrekking tot de jaarrekening van portefeuillemaatschappijen stelde de Commissie in haar Jaarverslag 1982-'83: '... dat het voorzichtigheidsbeginsel niet de overhand mag krijgen op de vereiste van het getrouwe beeld in die mate dat de vorming van verdoken reserves zou worden verantwoord'. Dat was een terechte waarschuwing, omdat er inderdaad geen verplichting is deelnemingen te herwaarderen.

De *vlottende activa* kennen de conventionele indeling. Met het wijzigingsbesluit van 1983 werden echter twee nieuwkomers voorgesteld. De 'oude' rubriek, *Vorraden* (1976) heet thans Vorraden en Bestellingen in uitvoering. In laatstgenoemde post, waaronder moet begrepen zijn het onderhanden werk en goederen in bewerking voor rekening van derden op bestelling uitgevoerd, mag op de balans een gedeelte van de winst opgenomen zijn, op voorwaarde dat deze winst met voldoende zekerheid als verworven mag worden beschouwd.

De andere nieuwkomer is de post *Eigen aandelen*; in Nederland als correctiepost op het eigen vermogen te brengen. In de lijn van de 2de EG-Richtlijn zal evenwel in België een benoemde onbeschikbare reserve onder de passiva worden opgenomen. Afwijkend van de betrokken Richtlijn zijn - volgens de nog te publiceren vennootschappenwet (cfr. supra) - dat de eigen aandelen, in het algemeen, voor een termijn van twee jaar kunnen worden aangehouden en dat de rechten van de in portefeuille gehouden effecten van rechtswege geschorst zijn.

Nog op te merken is dat pas met het wijzigingsbesluit van 1983 de balansposten samengebracht werden naar de klassieke *grote segmenten*: vaste en vlottende activa, voor wat het actief betreft; eigen vermogen, voorzieningen en vreemd vermogen, voor wat het passief betreft. Het is evenwel zo dat, in tegenstelling tot Nederland, de *vorderingen* op meer dan één jaar door het initieel KB van 1976 als vaste activa werden beschouwd, want vorderingen met een contractuele looptijd van meer dan één jaar. Ze dienden afgewaardeerd te worden met waardeverminderingen in geval van *duurzame* minderwaarde of ontwaarding. Met het KB van 12.9.1983 worden de voornoemde vorderingen terecht als vlottende activa aangemerkt, want 'niet op duurzame wijze dienstig voor het bedrijf van de onderneming'. De waarderingswijze werd overeenkomstig aangepast.

Deze ommezwaai in classificering wordt even losjes in het V.a.d.K. bij het recente KB 'gerechtvaardigd' door aan te stippen dat men met de nieuwe voorstelling van zaken twee benaderingswijzen dient, nl. de functioneel-economische, gezien de opname onder de vlottende activa; de liquiditeitsoptiek, gezien de subrubricering naar de tijd. Inmiddels mag het voor de Nederlandse lezer duidelijk zijn dat in het Belgische schema het liquiditeitsstandpunt een belangrijk indelingscriterium vormt.

Bekijken we nu de *passiva*.

Sinds 1976 zijn we in België vertrouwd met een gedetailleerde indeling van het *Eigen vermogen*. De daaronder opgenomen *wettelijke reserve* heeft een algemene draagwijdte, nl. boven het geplaatste kapitaal het creëren van een additionele waarborg t.a.v. schuldeisers ten bedrage van 10% van het geplaatste kapitaal. De notie, Overige wettelijke reserves, is in België onbekend, met uitzondering voor wat betreft de onbeschikbare reserve voor eigen aandelen.

Het Belgische wijzigingsbesluit van 1983 bracht opnieuw het vraagstuk van het *herwaarderen* in de belangstelling. Het herwaarderen blijft voortaan beperkt tot de materiële en de financiële vaste activa (deelnemingen). De criteria waarop de meerwaarden kunnen uitgesproken worden zijn voorts

preciezer aangegeven, nl. wanneer de waarde van de voornoemde activa, bepaald in functie van hun nut voor de onderneming, op vaststaande en duurzame wijze uitstijgt boven hun boekwaarde. De afschrijving van de meerwaarde wordt gespreid over de vermoedelijk residuele gebruiksduur van de betreffende activa. Inhaalafschrijvingen horen bijgevolg tot de volkomen verleden tijd.

Wat de *voorzieningen* betreft, volgen België en Nederland min of meer een gelijke koers. Eerstgenoemde is zich met het wijzigingsbesluit van 1983 wel strakker gaan opstellen t.o.v. het treffen van voorzieningen. Wanneer het bedrag met betrekking tot het verlies of de kost waarvoor een voorziening wordt getroffen kwantificeerbaar is, dan gaat het niet meer om een voorziening, maar om een schuld. Overigens is men niet zo gesteld op het verschijnsel van de zgn. dynamische voorziening. Indicatief is in dat verband de bepaling dat zodra de waardering van voorzienbare risico's 'onvermijdelijk aleatoir' is daarvan uitdrukkelijk melding moet gemaakt worden in de Toelichting, indien de betreffende bedragen het 'getrouwe beeld' in gedrang zouden kunnen brengen.

Voor het opnemen van *belastinglatenties* in de balans blijft de Belgische wetgever contra. In de Toelichting zullen wel inlichtingen moeten verstrekt worden over de bronnen van belastinglatenties, voor zover belangrijk om een inzicht in de 'financiële positie' te verkrijgen.

Aanvankelijk liet het zich aanzien dat de liquiditeitsvolgorde op de passiefzijde in het Nederlandse model grotendeels de mist zou ingaan. Het zgn. modellenbesluit van eind december 1983 heeft echter alsnog de genoemde orde duidelijk ingebracht¹². Het model legt overigens een uitgebreidere opgave aan schulden-informatie op dan de Belgische tegenhanger; hoewel laatstgenoemde met het wijzigingsbesluit van september 1983 dan weer overzichtelijker gerubriceerd werd.

Evenals in Nederland is ook een gedetailleerde toelichting geëist met betrekking tot de looptijd van de schulden. Een toelichtend gegeven waarover in België nog geen zinnige verantwoording werd gegeven is dat eveneens moet worden opgenomen het bedrag van de *vervallen* schulden (ongeacht of uitstel van betaling is verkregen!) t.a.v. het belastingsbestuur en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid.

Vermelden we tenslotte dat één zaak helemaal niet ter sprake komt in het Nederlandse balansschema, nl. de *kapitaalsubsidies*, de van overheidswege toegezegde bedragen met het oog op investeringen in vaste activa. Het Belgische KB van 1976 voorzag een geleidelijke afboeking via de correctie op de bedrijfseconomisch aangerekende afschrijving in de resultatenrekening (de correctiepost was evenwel niet ingevoegd in het officiële schema!). Met het wijzigingsbesluit van 1983 worden genoemde subsidies, op het geplande afschrijvingsritme, afgeboekt via overboeking naar de post, Andere financiële opbrengsten.

4. Waarderingen

In Nederland gelden twee waarderingsgrondslagen: de historische kosten en de actuele waarde. In België is steeds het universeel beginsel van de *aanschaffingswaarde* vooropgesteld, d.w.z. hetzij de aanschaffingsprijs, hetzij de vervaardigingsprijs, hetzij de bedongen inbrengwaarde die evenwel nooit hoger mag zijn dan de actuele marktwaarde. Direct costing en de waardering volgens een constante waarde behoren eveneens tot de mogelijkheden. Gezien de opgelegde toepassing van de minimumwaarderingregel kan men nochtans beweren dat gedeeltelijk ook de actuele waarde, in casu de liquidatiewaarde, wordt ingevolg.

De toepassingsmogelijkheid van de *vervangingswaarde*, voorzien in het KB van 1976, werd met het wijzigingsbesluit evenwel opgeheven, 'vermits ter zake op internationaal vlak geen gevestigde doctrine bestaat . . . voor de uitwerking van de beginselen . . . en vermits het ontbreken aan belangstelling van de ondernemingen' (V.a.d.K.).

Zoals gezegd *mag* onder bepaalde voorwaarden *geherwaardeerd worden* (cfr. supra). De verwerking van de herwaarderingsmeerwaarde gebeurt analoog met hetgeen voorzien werd in Nederland, alleen heet het daar herwaarderingsreserve. Volgens de Raad van State werd de term meerwaarde boven deze van reserve verkozen, omdat men in België het begrip reserve verbindt aan winst (?).

Er is één categorische uitzondering op de algemene waarderingsgrondslag van de aanschaffingswaarde, nl. de *vorderingen*. Het algemene principe is dat de vorderingen tegen hun nominale waarde in de balans worden opgenomen. Voor de vorderingen op meer dan één jaar (excl. vooruitbetalingen) die al dan niet intrestdragend zijn wordt als voorkeursbehandeling voorzien, dat naast de activering van hun nominale waarde, onder de overlopende posten op het passief de niet gelopen intresten zullen geboekt worden.

Wat de afbetalingsdebiteuren betreft, dient bij de berekening uitgegaan te worden van de reële rente op het in hoofdsom nog verschuldigde bedrag bij het begin van elke periode. Hiermede komen dan waarderingscorrecties op het passief terecht, waaraan - althans volgens het V.a.d.K. - niet zwaar moet getild worden, omdat 'dergelijke niet gelopen intresten zelden belangrijke bedragen vertegenwoordigen die het balanstotaal onnodig zouden verhogen'. Voor de schulden op meer dan één jaar wordt voorzien in een analoge behandelingswijze, hoewel deze enkele als facultatief wordt voorgesteld.

Schematisch samengevat kunnen de diverse waardewijzigingen betreffende de hoofdrubrieken van de balans als volgt voorgesteld worden. Ten behoeve van de historische vergelijking werd in onderstaande tabel tevens de actueel geschrapte vervangingswaarde vermeld. Gezien haar geringe betekenis is evenwel de waardering volgens een 'vaste waarde' (het zgn. ijzeren voorraadstelsel) niet opgenomen. In de tabel is N = normaal, d.w.z. regelmatig in de tijd terugkerend; e = eventueel, d.w.z. onder bepaalde, eventueel strikte voorwaarden, voorkomend.

Waardewijzigingen

	<i>Afschrijving</i>	<i>Waardevermindering</i>	<i>Herwaardering</i>	<i>(Vervangingswaarde)</i>
Oprichtingskosten	N (1)	–	–	(–)
Immateriële vaste activa	N (2)	e (3)	(4)	(–)
Materiële vaste activa	N	e (3)	e	(e)
Financiële vaste activa	–	e (5)(6)	e (7)	(–)
Vorderingen + 1 jaar	–	N (8)	–	(–)
Vorraden (en Bestellingen in uitvoering)	–	N (8)	–	(e)
Vorderingen – 1 jaar	–	N (8)	–	–
Geldbeleggingen	–	N (8)	–	–
Liquide middelen	–	N (8)	–	–

- (1) Wettelijk verplichtend op vijf jaar.
- (2) Kosten voor onderzoek en ontwikkeling en Goodwill als regel op vijf jaar af te schrijven.
- (3) Activa met niet beperkte gebruiksduur, indien duurzame minderwaarde.
- (4) Vóór 31.12.1983 was het herwaarderen mogelijk.
- (5) Duurzame minderwaarde t.g.v. toestand van onderneming waarin deelgenomen wordt; zie evenwel (6).
- (6) Vorderingen (incl. vastrentende effecten) indien onzekerheid over betaling.
- (7) Enkel wat betreft de deelnemingen en de aandelen.
- (8) Bij lagere marktprijs of realisatiewaarde of toekomstig.

5. Resultatenrekening en Toelichting

Met het KB van oktober 1976 kreeg België een strak gestructureerd schema van *resultatenrekening* voorgeschoteld; met specificatie naar een bedrijfsresultaat, een financieel resultaat, een uitzonderlijk resultaat en een rubriek waarin de winstbelastingen werden opgenomen. De keuze werd gevestigd op een exclusief categorische kostenindeling. De opstelling was en is nog vrij naar staffel- of scontro-vorm uit te voeren.

In het wijzigingsbesluit van 1983 is van de geschetste gesegmenteerde voorstelling afgestapt. In feite kan men nu spreken van een grote tweedeling, nl. een specificatie naar een winst (verlies) uit de gewone bedrijfsuitoefening vóór belasting en, na verrekening van de uitzonderlijke opbrengsten en kosten, de opgave van de winst (verlies) van het boekjaar vóór belasting. De resultatenrekening sluit dan af met de belastingen op het resultaat, de winst (verlies) van het boekjaar, eventueel de overboeking naar de belastingvrije reserve, en finaal de te bestemmen winst (te verwerken verlies) van het boekjaar. Zodoende trekt België nagenoeg dezelfde lijnen als Nederland, met dien verstande dat waardeverminderingen en hun terugneming betreffende financiële vaste activa, niet onder de financiële resultaten, maar wel onder de uitzonderlijke thuishoren. Men oordeelde dat voor handels- en industriële ondernemingen dit geen courante resultaten kunnen zijn.

Het Belgisch wijzigingsbesluit neemt trouwens een duidelijker standpunt in t.a.v. *het uitzonderlijke van bepaalde kosten en baten*. In tegenstelling tot de initiële visie worden terugnemingen van afschrijvingen en waardeverminderingen, die exclusief te wijten zijn aan anders uitgevallen taxaties

verband houdende met de gewone bedrijfsuitoefening, niet meer als uitzonderlijk gekwalificeerd.

De terugneming van de afschrijving wordt meer bepaald beperkt tot de gevallen waaruit blijkt dat het daarvoren toegepast afschrijvingsplan, gezien gewijzigde economische of technologische omstandigheden, een te snelle afschrijving tot gevolg heeft gehad. Ook zullen resultaten over vorige boekjaren om die reden alleen niet zonder meer als uitzonderlijk mogen beschouwd worden.

Wat de balansanalist in de toekomst kopbrekens zal bezorgen is de bepaling dat meerwaarden op vaste activa waarvan de realisering kadert in de gewone bedrijfsuitoefening (d.w.z. regelmatig én normaal voorkomend) *mogen* geboekt worden op, Andere bedrijfsopbrengsten. Onder laatstgenoemde worden trouwens o.a. ook de subsidies of compenserende bedragen bij in- of uitvoer en de exploitatiesubsidies opgenomen. 'Tegemoetkomingen' van de overheid in het kader van een tariferingspolitiek worden daarentegen bij de omzet gevoegd.

Het Belgische bedrijf is niet zo erg gesteld om informatie (c.q. inzicht) te verschaffen omtrent het *omzetcijfer*. In tegenstelling tot Nederland heeft men dan ook pas met het wijzigingsbesluit van 1983 de minimalistische kaart getrokken. In de Toelichting zal thans het netto-omzetcijfer gesplitst worden naar categorie bedrijfsactiviteit en naar geografische markt, 'voor zover deze categorieën en markten, vanuit het oogpunt van de organisatie van de verkoop . . . in het kader van de normale bedrijfsuitoefening, onderling aanzienlijke verschillen te zien geven'. Hier zal dus in de praktijk nog veel moeten bezien en bekeken worden. Stippen we in dat verband nog aan dat de voorheen gestelde eis, in de Toelichting het omzetcijfer van buitenlandse dochters te vermelden, geschrapt werd!

Wat de *Toelichting* betreft, geeft (vooralsnog?) België de toon aan. Er werden reeds in 1976 gedetailleerde cijferoverzichten geëist. Deze zijn, afgezien van een complete herinrichting waardoor de historische analyse grotendeels bemoeilijkt wordt, in 1983 nog maar eens uitgebreid¹⁴. Op zijn ruimst bekeken worden dit 19 staten met cijfergegevens en een 24-tal andere toelichtende gegevens. Inhoudelijk is er evenwel een grote gelijkenis met de Nederlandse vereisten.

T.o.v. de situatie gecreëerd in 1976 vallen thans wel door hun uitbreiding een drietal 'staten' op, nl. die die handelt over de betrekkingen met verbonden ondernemingen, deze betreffende de belastingen op het resultaat en deze met betrekking tot gegevens over niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. In laatstgenoemde is echter niet onmiddellijk op te maken of, zoals in Nederland (art. 376, punt 2) het bedrag van de verdisconteerde wissels waarvoor de onderneming nog risico loopt, moet vermeld worden.

6. Slotbedenkingen

In kort bestek is de Belgische regelgeving betreffende de jaarrekening gelegd naast de Nederlandse. De punten aangaande de openbaarmaking van de jaarrekening en de accountantscontrole werden daarbij buiten beschouwing gelaten. Evenmin komen het jaarverslag en de consolidatie aan bod. Bepalingen betreffende het eerste vertoeven in België nog steeds in een wetsontwerp met betrekking tot de hervorming van de vennootschappenwet. Officiële regels inzake consolidatie zijn niet voorhanden¹⁵. Dat wordt dus wachten op de toepassing van de 7de EG-Richtlijn.

Men kan moeilijk anders dan besluiten dat de Belgische en Nederlandse regelgeving voor het overige naar inhoud - minder naar vorm-uitvoering - gelijklopend is. Met betrekking tot een tweetal balansrubrieken is echter toch sprake van een afwijkende benadering. Zoals de gegevens nu voorliggen stelt men zich in België meer tolerant op t.o.v. de activering van immateriële vaste activa. De financiële vaste activa worden voorts eenzijdig bekeken uit het oogpunt van financiële investering te waarden op grond van verkrijgingsprijzen. En in het algemeen is het zo dat in de Belgische waarderingsregels de fiscale optiek mede is ingecalculeerd¹⁶.

Al met al kunnen we concluderen dat vergelijkenderwijs de Nederlandse jaarrekeningen-versie duidelijker in de richting zit van een bedrijfseconomisch verantwoorde vermogens- en resultaatsweergave, terwijl de Belgische meer ruimte geeft aan de verantwoording van de financiële positie.

Tot besluit nog dit. Een Belgisch deskundige terzake, K. Van Hulle, schreef onlangs: 'Men kan zich toch niet van de indruk ontdoen dat men zodanig veel wensen van uiteenlopende aard heeft pogen samen te bundelen dat het geheel (bedoeld is het wijzigingsbesluit van 1983) wat log is geworden'¹⁷. In Nederland is er ook gejammer over het overdadig formeel geregeld worden van de jaarinformatie¹⁸. De bemerking als zou het 'geheel wat log' geworden zijn hebben we evenwel nog niet gelezen.

Noten

1 J. Klaassen, C. H. Zevenboom. De nieuwe jaarverslaggeving. Een gebruikershandleiding. Deventer, Fed, 1983.

2 *Gesteund werd op de officieuze coördinatie zoals deze gepubliceerd werd door de Commissie voor Boekhoudkundige Normen in haar Bulletin n° 11/12 van september 1983.*

3 E. Wymeersch. De vennootschapsinformatie in België. *Bank- en Financiewezen*, Vol. 45, n° 5, 1981, p. 588.

4 K. Van Hulle. Enkele kanttekeningen bij de nieuwe boekhoudwetgeving. *Economisch en Sociaal Tijdschrift*, Vol. 38, n° 3, juni 1984, p. 354.

5 *Er werden maar eventjes een 70-tal aanpassingen qua terminologie doorgevoerd; cfr. de inventarisering van prof. E. De Lembre. Het KB van 8 okt. 1976 op de jaarrekening van de onderneming. Studie van de veranderingen aangebracht door het KB van 12.9.1983. Gent, RUG-Seminarie voor Accountancy, 1983, p. 99 e.u*

6 *De Belgische wetgever spreekt van onderneming i.p.u vennootschap, zoals in de 4de EG-Richtlijn. De reden is dat in principe iedere onderneming, ongeacht de juridische vorm, een jaarrekening dient op te stellen.*

7 *Voor een meer gedetailleerde vergelijking, zie H. Theunisse. De gewijzigde Belgische wetgeving met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekening in het licht van de ontwikkeling in Nederland. Maandblad voor Bedrijfsadministratie en -Organisatie, Vol. 88, n° 1044, maart 1984, p. 62-67.*

8 *Uitzondering wordt gemaakt voor de kosten bij uitgifte van leningen en van het disagio, d.w.z. de afschrijving mag gespreid worden over de looptijd van de leningen.*

9 Een en ander betekent dat in de vennootschappenwet een onderscheid gemaakt wordt tussen de gedeclareerde winst en de voor uitkering vatbare winst. Voor wat het aspect uitkering betreft, worden hiermede de statutaire (onbeschikbare) reserves in feite gelijkgeschakeld met de wettelijke reserve (cfr. infra).

10 Een uitgerafeld relaas hierover leest men bij J. F. Van den Driessche. Leasing. Boekhoudkundige en fiscale praktijk in België. Antwerpen, Kluwer, 1982.

11 Overigens wordt uitgegaan van een aantal veronderstellingen die in de praktijk anders kunnen liggen, nl. dat de lijfrenteverplichtingen onmiddellijk ingaan; er geen belangrijke initiële storting van een gedeelte van de koopsom gedaan wordt; in geen algemene prijscompensatie voorzien werd en . . . de benifitiant zich zoveel mogelijk netjes houdt aan de prognose van de sterktetafel waarop activering en passivering via een voorziening moet gebaseerd zijn.

12 Cfr. De nieuwe wet voor de jaarverslaggeving. Modellen voor de jaarrekening. Toepassing actuele waarde. Amsterdam, Klynveld Kraayenhof, 1984.

13 Idem, p. 67.

14 In een speciaal 'Vademecuum' (1984) heeft de grootste Belgische spaarbank, de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (Brussel), de betreffende Toelichting in haar volledige schematische vormgeving afgedrukt. Daarvoor bleken 11-pagina's A4-formaat nodig te zijn.

15 Door het KB van 29.11.1977 werden wel de bepalingen van het KB van 8.10.1976 met geringe aanpassingen toepasselijk gesteld op de jaarrekening van de zgn. portefeuillemaatschappijen en werd hen het principe van de consolidatie-plicht opgelegd.

16 Het art. 44 § 2 bv kan hiervoor als illustratief beschouwd worden. Om fiscale redenen mogen terugnemingen van waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa zonder beperkte gebruiksduur op de passiefrekening, Herwaarderingsmeerwaarden, geboekt worden.

17 K. Van Hulle, op.cit., p. 364.

18 Zie bijv. G. G. M. Bak en C. A. Boukema. Een nieuwe wettelijke regeling van de jaarrekening. M.A.B., Vol. 57, n° 10, nov. 1983, p. 484.